

FİKİRLER

Cilt : 3

1 Eylül 1930

Sayı : 58

Rousseau ve Pragmacılık

Rousseau çocukluk devrinin ayrı, kendine mahsus, kusurları gibi, mükemmellikleri de kendisinde, bir devir olduğuna kanidir . O halde Rousseau,nun terbiye felsefesi çocukluk devri hakkında kat'i bir itimat ve hürmet taşıyor . Bu fikrin neticesi hikmetivücudu kendinde kalan bir nümunenin temamiyeti fikridir.Bu itibarla Rousseau bütün ilhamlarını kendi ihtiyaçlarından , kendi temayüllerinden, hülâsa tabiatın elinden çıktığı gibi iyi, doğru , güzel olan çocuk taviyetinden alan faal bir terbiye cereyanının mebdei demektir.Rousseau,nun ikinci fikri bu tav'iyeti bozan harici müdahalelerin kaldırılmasıdır. Menfi terbiyenin temeli bu müdahalesizliktir . Halbuki faal terbiye cereyanının

en mühim , en çok ayırıcı vasfı işte bu müdahalesizlik ve bu tav'ilik , bu nefsilik, bu kendikendini yaratıcılıktır diyebiliriz . Rousseau bütün tekâmül bahsinde harici ve içtimai müeyyidelere değil, tav'i ve insiyaki olan eserlere dayanıyor . Çocuğu dışarıdan , yabancı kuvvetlerle harekete getirecek yerde, kendisinde mevcut olan hareket ve teşekkül kabiliyetlerinden istifade ediyor , hiç bir hareketi zorla kabul ettirmiyor , fakat çocuğun serbest hareketlerini kabul ve teşvik ediyor. Bu da faal terbiyenin bir hususiyetidir. Rousseau şahsi tecrübelere ehemmiyet veriyor , tecrübeden yalnız bunu anlıyor, hiç bir fikri ve malûmatı çocuğun kendi hassaları , kendi zekâsı, kendi istihsali

Profesör Bovet'nin Bergama muallimlerine hitabesi

7 Nisan 1930 da Bergamayı teşrifinde profesöre, Bergama muallimleri çay ziyafeti verdiler. Müfettiş Hakkı Beyin (hoş geldiniz) ine profesörün cevabı:

Böyle bir memlekette ve tarihinin böyle bir zamanında yaşadığınızdan dolayı sizleri tebrike şayan bulurum. Hiç kan dökmeksizin sulh içinde, müesseselerinde ve itiyatlarında bu kadar büyük inkılâp yapmak, pek büyük bir iştir. Yaşadığınız şu günlerin, memleketinizin

hayatı için pek mühim hatta ölüm dirim meselesi olduğunu izaha hacet görmeyorum. Vaziyet büyük ümitler yanında endişe ve ıztırapta uyandırabilir. Bilirsiniz ki dünya tarihinde derin buhranlar ve ümitlerle dolu teceddütler oldu. Fakat bu teceddütlerin bazıları,

yerine koymıyor. Faal terbiye vasıflarından biri de bu tecrübeciliktir.

Rousseau nazari ve kitabı bir tedrisatın düşmanıdır. Faal terbiyede bunu, bu hükmü taşıyor. Rousseau, nun nazarında insan yalnız düşünen bir mahluk değil, hem de işliyen bir mahluktur. Düşünce gibi iş de terbiyedir. İşin terbiye edici olması için şahsi, tav'i ve hakiki olması lâzımdır. Faal terbiyecilerin de terbiye edici işten anladıkları budur. Rousseau, nun pedagoğyasında

tedrisat için alâka merkezleri kabulü bir esastır. Terbiye faaliyetliliğinin ve terbiye proğmacılığının esası bu alâka merkezleridir. Hü-lâsa aktivizm ve pragmatizm pedagoğyasında fikir, teşebbüs, kıymet yoktur ki Rousseau akıntısından gelmiş olmasındır. Bu sahadaki bütün yenilikler bir kuvvet, bir misâl, yahut kuvvetli bir hat halinde Rousseau da vardır. Rousseau iki cereyanın da menbaıdır.

İsmail Hakkı

hiç meyve vermeksizin, olup ölmüştür.

Bu memlekette bunun böyle olmaması, size bakar. Vatanımızın mukadderatı sizin elinizdedir. Siz ne iseniz, memleketinizin mukadderatı da odur. Yeni Türkiye'yi yapacak ancak sizsiniz.

Avrupadan gelip yeni Türkiye'yi gören bizler dahi şunu his ediyoruz ki Türkiye'nin istikbali sizlere kadar, bizcede mühimdir. Kabul ettiğiniz prensip şu : Avrupa gibi yapmak. Fakat siz Avrupadan daha eyi yapabilirsiniz. Meselâ öyle bir imlâ yaptınız ki bizimkinden çok eyi. Manevi sahalardada bizden daha eyi şeyler yapabilirsiniz. Adalet, sulh, milletler arasında kardeşlik işlerinde bizden daha eyi kararlar verebilirsiniz. Sizler, ve sizlerin misal olması sayesinde, sizlerin ilhamile hasta avrupa, daha sağlam bir hayata kavuşabilir.

Mekteplerinizin bazıları rında şu vecizeyi levha halinde gördüm : Cumhuriyet fazilettir.

Bu, muhteşem bir formol-

dür. ve istediği bir şey vardır; Bilirsiniz ki cumhuriyet, bizatihi, fazilet tevhit edemez. cumhuriyet, bir müesseseye veya her hangi bir şeye, doğru insanlar yapmak kudretini veremez. Vecizenin manası şudur:

Cumhuriyet, fazilet ister. Cumhuriyet, ancak vatan daşları faziletli olan memleketlerde yaşayup inkişaf edebilir. memleketinizin yaşamak için muhtaç olduğu fazileti vası mikiyasta ona verebilecek siz muallimler-siniz.

Bu mes'uliyeti omuzlarınızda taşıdığınızdan dolayı sizleri tebrik ederim. Önünüzde, bütün cehtinizi, kuvvetinizi, aşkınızı verebilecek böyle bir iş olduğundan dolayı da tebri-ke şayansınız.

Bergamanın yetiştirdiği türlü türlü yiyeceklerle süslü şu masa benim gözüme bir timsal gibi görünüyor:

En kıymetli, en eyi şeyler yalnız müstesna bir günde bir müsafire değil fakat her gün lutuf ve şefkatla sevgili çocuklarınıza da veriyor - sunuz.

M. Rahmi

Rusya'da Tek iş Mektebi

Soviyet cümhuriyeti, siyasi inkılâptan sonra, içtimai farkların mektep hayatında icrayı tesir etmesine mani olacak yep yeni bir terbiye sistemi vücade getirmiştir. Bu terbiye sistemile eski aristokratik karakteri haiz terbiyeyi heyet mecmuasile maziye gömmüştür. Garp demokrasilerinin tek mektep sisteminde, bir kusur olarak telekki edilebilen prole tarya (amele sınıfı) arasındaki zekâları burju vaziyeye doğru çekmek siyaseti Rusyada bittabi gaye olamazdı. ve böyle bir ıstıfa siyasetinden Rusyanın tevekki etmesi icap ediyordu. Bunu ehemmiyetle nazarıdikkata alan sövvet hükümeti, bütün Rusya halkının çocuklarına mahsus olmak üzere 8 yaşından 17 yaşına kadar devam eden bir mecburiyet tahsiliyeyi havi tek bir iş mektebi vücade getirdi. ve vücade getirilen tek iş mektebinin en mühim prensiplerini bir kaç madde ile tespit etti.

1 — Tek iş mektebi meccani ve bilâ kayıt ve şart her kes için mecburidir.

2 — Tek iş mektebinde kız ve erkek çocuklar müstereken okutulur.

3 — Tek iş mektebi çocuklara gerek şahsî hayatlarında ve ge-

rekse cemiyet hayatında lâzım olacak en mühim malûmatı verir.

4 — Tek iş mektebi tamamen lâyiktir. Her hangi bir dini tedrisat mektep dahilinde okutulamaz.

5 — Her iş mektebinde bir mektep şurası teşkil edilir.

6 — Mektep şurası terbiyeyi mahiyeti haiz olan her hangi bir meselenin halli için komisyonlar teşkil eder.

7 — Tek iş mektebi iki devreye ayrılır.

A) Birinci devre mektebi dört seneden ibarettir. Buraya 8 yaşından 12 yaşına kadar talebe alınır.

B) İkinci devre mektebine 12 yaşından 17 yaşına kadar talebe kabul olunur. İkinci devre beş senedir. Bazen altı, yedi senede olabilir.

8 — Birinci devre mektebinin ilk sınıfına sekiz yaşında çocuklar kabul olunur.

9 — Talebe gerek mektebe gireceği zaman ve gerekse mektepte iken, ciddi bir muayeneye tabi tutuluyor. Sıhhi ahvallerindeki tebeddülât daimi surette tespit edilir.

10 — Birinci ve ikinci devre

mektepleri devlet mektepleridir. Bunlardan başka memleket dahilinde hiç bir hususi mektep açılmaz:

11 — Mektepteki mesainin esası, mesaii beşeriye ile bu mesai teşkilâtının her cihetinden tahsildar. Buna göre programlar.... Politeknigi bir mahiyet ibraz ederler.

12 — Mektepteki mesai muhitteki hakikata istinat etmek mecburiyetindedir. Buna tetabuk etmek üzere mektep şurasının vazifesi ders programını, mahalli istihsalât ile doğrudan doğruya rabıtar olacak tarzde tertip etmektir.

13 — Mektepteki bütün faaliyet ve mektep hayatının bütün bünyesi talebeye kıymetli içtimai istidat mutasına vasıta olmalı, çocukları umumî siyasi faaliyete ihzar etmeli ve atideki yollar üzerinde kendilerindeki içtimai hissi ve fikirleri inkişaf ettirmelidir.

14 — Birinci ve ikinci devre mekteplerinde çocukların kendi kendilerini idare usulü tatbik olunur. Bu idare çok basitten başlanır ve tedricen yüksek bir teşkilâta çıkarılır.

15 — Tek iş mektebinde her hangi bir cezaya katiyen mesâğ yoktur.

16 — Her mıntakada derse ne zaman başlanacağı ayrı ayrı halk terbiyesi şubesi komiserliği tarafından tespit olunur.

Tek iş mektebinde «iş» terbi-

yenin en esaslı ve hakiki prensibi teşkil eder. Diğer malûmat ancak işe merbut olarak ve ona yardım etmek şartile gösterilir. Binaenaleyhe iş doğrudan doğruya alâka merkezini teşkil eder. Malûmat bu merkez etrafında toplanır. Diğer taraftan mahalli ihtiyaçlara göre, her iş mektebinin zirai ve bağçıvanlığa mütaallik işler için bir miktar arazisi, ve muhitin iktisadi hayatına uygun bir surette olmak üzere muhtelif atelyeleri vardır. Gerçi tek iş mektebi muayyen bir ihtisası temin etmek, bir san'at öğretebilmek gaye ve emelini takip etmiyorsa da, iş ehemmiyetli ve teknik bir tarzda nazarı itibara alınmıştır. Hususile çocukların yaptıkları işlerin pratik bir mahiyeti haiz olması, bu işlerin ifasında çocukların kendi kendilerini aldatmadan faideli olması şuuru malik olmaları, ve bu işlerin muhitin hayatı mesaisi ile canlı ve deruni bir rabıta tesis etmelerine büyük bir kıymet verilmektedir. O halde böyle faideli ve kıymetli bir eser vücade getirmeğe muvaffak olan çocuk; bu netice karşısında bir tefahür ve sevinç his eder. İkinci devrenin çocukları nisbeten daha büyük oldukları için mektep civarında bulunan tarlalarda ve fabrikalarda çalışırlar. ve atelyelerinde bazı şeyleri bizzat tamir ederler. Sai yalnız bizatihi faaliyet noktai nazarından ferdi terbiyenin kıymetli bir amili olarak gö-

zetmekle kalmayup, çocuk bu satede cemiyet ve istikbalde cemiyet içinde alacağı mevki için de ciddi olarak terbiye edilmiş olur. Binaenaleyh çocuk için gayri kabili ihmal olan ahlâki cephesini de iyice idrak etmiş olur. ve iman eder ki iş sosyalist bir devletin mevcudiyet ve muvaffakiyeti için en mühim bir esastır. Bu düşüncelere binaen mektep atelyelerine büyük bir ehemmiyet verilmektedir. Bu atelyelere her sene verilen, maden, ağaç, deri, kumaş vesaire gibi iptidai mevât miktarı şayanı hayret bir dereceyi bulur. İş mektebinde, iş dersinin usulleri işten icbar mahiyeti kaldıran usullerdir. İşin gayesi hem çocuğu şahsen yükseltmek ve istihsale kabiliyetli yapmak ve hemde iştiraki cemiyet hayatına nafi olmak için metotların bu hedefleri temine hizmet ede-

cek bir istikamet almasıdır. Birinci hedef çocuğa hariçten hiç bir şey öğretilmemek, yalnız iş faaliyet merkezi olmak suretile ona müteallik ferî malûmat lüzum görüldükçe verilmek suretiyle temin edilir. Bütün mektebe hakim olan ruh; müstahsil iştir. İlmi tedrisat, kitaplar, labratuvarlar, tenezzühler ve sair talim vesaiti ancak bunun ikmali gayesine matuftur.

İkinci hedefin temini ise ancak işin iştiraki bir mahiyeti haiz olmasile elde edilir. Çocuklar beraber çalışacaklar, beraber öğrenecekler ve işlerinde birbirlerine muavenet edeceklerdir. Bu gaye tahtında çocuklarda içtimai tesanüt hissi, Kültürize edilmiş ve mektep eski mahiyetini gaip ederek bir çocuk kommünü şeklini almıştır.

Servet

Maarif Vekili Bf'nin Nutukları

Bu nutku Maarif Vekili Cemal Hüsnü Beyefendi Maarif Eminleri kongresinin hitamında irat buyurmuşlardır (*)

Aziz arkadaşlar:

15 gün devam eden içtimamamızda çok faydalı münakaşalarla eyi kararlar aldınız. Her içtimamımızdaki münakaşalar size mevdu vazifelerin üzerine nasıl titredığınızı ve bunları lâzım geldiği şekilde yapabilmek için çare ararken gözlerinizi yalnız gayenize diktiğinizi her dinliyen insana yüksek heyecanlar verecek surette tebarüz ettirdi. Memleket maarifinin bütün mesuliyetini omuzlarında taşıyan sizlerin bu ağır yükün şerefleriyle beraber bilhassa neticelerini, icabatını ne kuvvetli hissettiğinizi ve bu mesuliyet karşısında sizden istenileni yapabilmek için nasıl çırpındığınız müzakerelerinin zabıalarını okuyacak vatandaşlar, samimi bir alâka ile görecektir.

Maarifin ehemmiyeti:

Arkadaşlar, üzerinde titredığınız vazife hakikaten hiç bir

cemiyetin muhtelif mesai şubelerile kıyas edilemeyecek kadar ağır ve neticeleri memleketin asırlık istikbali üzerinde müessir olacak kadar büyüktür. Tasavvur ediniz ki Türkiyemizin bütün insan sermayesi bila tefrik sizin nezaretiniz altında bulunan ve mektep denilen kalıplardan geçecek; onun ruhunun, dimağının hatta bedeninin ilk inkişafını sizler temin edeceksiniz. Memleketin hangi teşkilâtı bu kadar ağırlığı ölçülmez bir vazifenin altındadır? Maariften başka her hangi teşkilâtın müdürleri nihayet meşgul oldukları kısmın az çok mekân ve müddet hudutları dahilinde faaliyetlerini tanzim ederler. Ve bu mahdut kısmın muvaffakiyet hazzını ve yahut yapmamak acılığını duyarlar. Maarifi idare edenlerse, bir kısmı, muayyen bir zamanı değil gelecek zamanların hepsine tesir edecek, hiç bir şu-

(*) Maarif eminler kongresinin hulasasını gelecek nushamızda neşredeceğiz.

beyi sahasından hariç bırak-
mıyacak bütün memleket faa-
liyetlerinin ve inkişafının na-
zımı ve yaratıcısıdır.

Büyük Gazi ve maarif:

Maarif teşkilâtının bu aza-
met ve ulviyetini yeni ve genç
türklerimiz dahi banisi ne
kadar kuvvetle tebarüz ettir-
miştir. Memleketi istila eden
ecneblerin en son kafilesini
İzmir'den çıkardığı gün büyük
Gaziye işte memleketi kurtar-
dınız, şimdi ne yapmak ister-
siniz diye soran bir arkadaşa,
Büyük dahi

— Şimdi ya Maarif Vekili
veya İktisat Vekili olmak iste-
rim demıştır.

Bu büyük sözün benim için
ve benim vazife ve mesuliyet
arkadaşlarım için ne kadar
şerefli ve fakat o nisbette ne
kadar ağır ve yüklü bir me-
suliyet taşıdığını daima ve
hep beraber düşünelim.

İlk mektep mualliminin
vazifesinin ağırlığı:

İstikbalin memleket mü-
dafaası, iktisadiyatı, içtimai-
yatı bütün terakkileri eyi veya
kötülüklerle evvela o memle-
ketin maarifine haklı olarak
atfedilir.

Yarınki vaziyeti bizler ve
sizler yapıyoruz. Bugünkü

çocuk yarınki türk dünyasıdır.
İlk mektep muallimine tevdi
edilen memleketin yavruları
yarının memleket müdafaasını,
iktisadiyatını, maliyesini, içti-
mai cereyanlarını, istihsalat
kuvvetlerini omuzlarında taşı-
yacak fikirlerinde yaratacak
istikbalimizdir. Bu istikbalin
ilk zeminini kuvvetle hazırla-
mak onu manevi, maddi bütün
manialara mukavemet edecek
hale getirmek her yaratıcının
kârı değildir.

İşte memleket herkese ko-
lay kolay tevdi edilmeyecek
olan bu en büyük vazifeyi
bütün şerefle ve emniyetle
ilk mektep muallimine veriyor
ve onu bu kadar yüksek gö-
rüyor. İlk mektep muallimini
gönderdiğimiz kasaba ve ya-
hut köy çamur ve basık evler,
ziya almıyan çamurlu yollar
değildir. Ona aziz memleketin
kıymetli bir parçasını verio-
ruz. Bu basık ve çamur ev-
lerden her türlü refah fışkıran
medeniyet ocakları yapmak
işte bilhassa onun vazifesidir.

Köy mualliminin yardımcıları:

Kendisi ilk hamlede çok
güç görünen bu yolda yalnız
değildir. Bilakis o basık ve
çamur evlerde oturan ve hiç
şüphesiz binlerce ve binlerce
senelik büyük medeniyetlerin

hakiki varisleri olan türkler,
selim akıllarile doğruyu gör-
mekte gecikmiyen sağlam
düşüncelerile onların çok kud-
retli yardımcılarıdır. Bu
yardımcılar her halinde kalın
olmıyan zahirita bakaları sile-
rek çıkarmak ve temin etmek
de onların ikinci vazifesidir.

İlk mektep mualliminin
seviyesini yükseltme zarureti:

Hemen her memlekette
ilk mektep muallimi muallim
mektebinden şahadetnamesini
aldığı gün kendisi için artık
tettebbü ve tetkika lüzum kal-
madığı, bildiklerinin kat'i ve
nihaî olduğu fikrini taşır. Ha-
kiki ilmin çocuklarla ve onların
ebeveynleriyle temasa geldikten
sonra başlamış olduğunu, bir
çok tecrübelerin mahsulü olan
kitaplarda tettebbüünü ilerlet-
menin başlı başına bir dün-
ya olan çocuğu bütün tekâmül
safhalarında takip ve müşahade
etmenin, onların çıktıkları
ocakların bütün sakinleri üze-
rinde müessir olabilmek için
ruhlarına nüfuz etme yollarını
aramanın ehemmiyetini, mu-
hitini daha eyi bir hale getir-
mek, daha ziyade harekete ve
faaliyete sevk etmek için bir
çok bilgileri elde etmeğe ihti-
yac olduğunu göstermek bizim
vazifemizdir. İlk mektep mu-

allimlerini tettebbüa sevk et-
mek için aldığımız faideli ka-
rarların önümüzdeki sene zar-
fında azamî takiple tatbikine
var kuvvetinizle çalışacağınız-
dan eminim.

*Muallim birliğinin alması
lâzımgelen istikamet:*

Muallim birlikleri çok yan-
lış bir zihniyele fena bir isti-
haleye uğratılmaktan sakınıl-
malıdır. En büyük mükâfayı
memleket istikbalini tanzim
etmek olan bu feragat ve aşk
mesleği salıklarının birleşmesi
daima mesleki bilgilerinin va-
zife heyecanlarının artırılma-
sına en güzel vesile ve sebep
olmalıdır. İlk mektep mual-
limlerinin muvaffakiyetlerine
bütün memleketin gösterdiği
hürmet hisleri kendileri için
başlı başına büyük bir mü-
kâfattır.

*Cümhuriyet idaresinin mu-
allimlere temin ettiği refah:*

Cümhuriyet rejiminin bü-
tün meclisleri hemen her dev-
relerinde ilk mektep muallim-
lerini daima ilk safta düşün-
müş onlara memleketin mali
ve iktisadi vaziyetinin müsait
olduğu refah derecesini ver-
mekte aslâ tereddüt etmemiştir.
Geçen sene Büyük Meclisin
terfi ve tecziye namı altında
çıkardığı kanun gerek ilk mek-

tep ve gerek orta mektep muallimlerimize bu hususta bütün devlet teşkilâtı için de pek bariz şekilde farklı imkânlar bile bahsetmiştir.

Muallimlerin maaşını muntazaman almalarını temin:

Bazı vilayetlerimizde muallimlerimizin istenilen intizamla maaşlarını alamadıklarını biz de çok elemle biliyoruz. Bu muallimlerin buna rağmen vazifelerine olan merbutiyetlerinin burada da hürmetle yad etmeği vazifa bilirim. Muallim muâşlarının zamanında tediyesini bir vatan meselesi telakki eden Cumhuriyet hükûmeti bu hususta da en şiddetli tedbirleri ittihaz edecek ve idare amirlerini bu yolda da en dikkatli teyakkuza sevk ettirecektir. Maarif müdürlerimizin nihayet on beş gün zarfında bu yolda maaş alamayan muallimlerimizin vaziyetinden Vekâleti haberdar etmeleri hakkındaki arzumuzun behemehal tatbikini zizlerden beklerim.

İlk tahsilin memleket için hayati ehemmiyeti:

Bu seneki ruznamemizde bizi işgal eden mesele bilhassa ilk tahsil meselesi oldu. Bu mesele memleketimiz için tekrar edeyim ki hayati ehem-

miyeti haizdir. Demokrasi Cumhuriyeti rejiminin ilk icabı bütün vatandaşları ilk tahsil namı altında hülâsa edilen malûmatı vermek, onların düşünme kabiliyetlerine azami inkişaf vermek ve vatandaşlık vazifeleriyle faaliyetlerini meşru bir itiyat haline getirmektir.

Komşu memleketlerde ilk tahsil:

Medenî dediğimiz diğer memleketler ilk tahsil meselesini haletmişler, mecburî tahsili bir çok yerlerde 6 yaşından 18 yaşına kadar çıkarmışlardır. Hudutlarımızda bulunan komşularımız ilk tahsili bugün ekseriyeti itibarile halletmiş mevkidedirler.

Memlekette tahsil çağında bulunan ve mektebe giden çocuklar:

Bir milyon iki yüz bin çocuğumuzdan ancak dört yüz elli bin tanesini okutan bizlerin meseleyi bütün ağırlığı ile göz önüne getirerek hal çarelerini aramaklığımız lâzım gelir.

Kaç muallime ihtiyacımız vardır?:

Bugünk üç ocuklarımızı okutabilmemi için otuz bin muallime ihtiyacımız vardır. Köylerin dağınıklığı ve çokluğu bu rakamı otuzbeş bine çıkarta-

kadaı yüksektir.

Cumhuriyet halk fırkası nazarında Köy maarifinin ehemmiyeti:

Cumhuriyet Halk fırkası için ilk tahsili bilhassa köylere götürmek, oralarda neşre ve tamim etmek en büyük gayedir.

Hanedan rejiminden husule gelen zarar:

Hanedanlarla, muayyen sınıflarla idare edilen memleketlerin nasıl karma karışık olduğunu, bu hanedan ve sınıfların bu kadar tereddidi ettiklerini her milletin tarihi gibi Osmanlı tarihi de bize çok açık göstermektedir. Türk tarihinde idare ne vakit gittikçe kapanan tesanütleşen zümrelerin, enderonluların elinde kaldısa idare edilen memleket okadar kuvvetle zafa ve inhitata doğru gitti. Ne vakit bir halk çocuğu bu idareye girdi ve hakim oldu ise oraya o kadar kuvvet, azim dökmüştür.

Türk köylüsünün aklı selimi :

Az söyleyen, her şeye çok dikkatle bakmağı bilen türk köylüsündeki aklı selim denilen hassas bir başka yerde de söylediğim gibi ancak uzun medeniyetler yaşamış ecdadın

bilir. Muallim mekteplerimiz bize senede azami 800 - 1000 muallim veriyor. Bugünkü muallim mevcudu on bir bini geçmemektedir. Şu halde otuz beş bin muallim bulmak için on beş yirmi sene beklemek lazımgelir. Halbuki nüfusumuz mutlaka çoğalacak ve çocuklarımızın adedi beşinci ve onuncu seneler nihayetinde bugünkü çocuklarımızın adedinde tecavüz edecektir. İşte meselenin ehemmiyeti. Fakat emin olalım: Türkün halletmeyeceği mesele mevcut değildir. Türkün azmi büyük dahisinin kudretli ve münevver rehberliği altında elbette bu müşkülâtı da iktiham edecektir.

Cumhuriyette ilk tahsilde husule gelen inkişaf:

Cumhuriyet rejiminin ilk tatbiki anından bugüne kadar ilk tahsilde atılan hatveler büyüktür. Mekteplerin adedi hemen hemen meşrutiyetten sonra iki misli tezyit edilmiş talebe adedi bir misli artmıştır. Bu adedi vaziyetten başka bilhassa eyi muallim yetiştirmek, onları çok kuvvetle teşhis etmek, programlarında ıslahat yapmak gibi keyfiyete ait terakki de her halde Cumhuriyet rejimi için fahredilecek

his haline gelmiş haslet miraslarıdır.

Türk köylüsü bir medeniyet hazinesidir.

İşte arkadaşlar; türk köylüsü bu kıymet biçilmez irsi medeniyet hazinelerinin kendisidir. Bu hazineleri ilk tahsil anahtarı ile açmak, onları inkişaf ettirmek türk istikbalının en medeni milletin gıpta edebileceği hale çıkarmak faaliyetimizi; başlıca hedefi olacaktır.

Köylünün iktisadi refahının millî ehemmiyeti:

Unutmayınız ki memleketin iktisadi refahı bilhassa köylü iktisadiyatının yükselmesindedir. Bir şehrin büyümesi, güzelleşmesi gururumuzu okşar. Fakat köylerimizdeki çamur evlerin oturulacak insan ocakları haline inkılap etmeğe başlaması, her köylü kıyafetinin refahı andırması memleket iktisadiyatındaki hakiki yükselmeği bize tepşir eder. Köy maarifi olmadıkça kooperatifin anonim şirketten farkı kalmaz. Her köylü memleketini evvelâ köy maarifi sonra köy iktisadiyatı kurtardı.

Köy maarifinin köy hayatına intibakı zarureti:

Köyde mektep açmak için

50 çocuk beklemiyelim. Bu günkü Cümhuriyet vatandaşı olan her köylü bizim mekteplerimizin tabii talebesidir. Orada vereceğimiz tahsil onların iktisadi hayatlarına zaman itibarıyla uyacak, köy mekteplerimiz icap ediyorsa onlar gibi kışın kışlakta, yazın yaylakta seyyar olacaktır.

Lâzım olduğu zaman gündüz tatil edecek gece vakit bulursa kapısını açacaktır. Tahsilin en fena tarafı, tahsil aleyhtarlarına kuvvetli silah veren cephesi, okunulan şeylerin memleketin hakiki ihtiyaçlarıyla tetabuk etmemesidir. Köylüyü köy ile alâkadar etmiyecek, onu köyüne bağlamıyacak bir program onu nihayet şehre gönderecek malûmat bu silâhın ters tarafı ve memleket için hakikaten felaket mukaddemesidir. Köy mekteplerimizin programı hakkındaki söylediklerim küçük şehirlerimiz hakkın da aynen varittir.

Muallim mekteplerimizin alması lâzım gelen istikamet:

Muallim mekteplerimizin bu noktadan ıslahı gelecek seneki müzakeremizin belli başlı mevzuu olacaktır. Muallimlerimiz diğer memleketlerde olduğu gibi mekteplerinde yal-

nız çocuğu, çocuk ruhunu bulmayacaklar. Millet mekteplerinde yaptığımız tecrübe bize gösterdi ki bunlara yaşları ilerliyen vatandaşları okutabilmek ilmini de göstermek lâzımdır. Köy mualliminin umumiyetle ziraatten köylü alış verişinden haberdar olmayışını bize deruhte ettiğimiz vazife affetmez.

İlk tahsilde israftan tevakkü:

Aziz arkadaşlar, ilk tahsilden bahs ederken müzakere-lerinizde de sık sık bahsettiğiniz para ve bütçe meselelerinin hemen aklınıza geldiğini biliyorum. İçinde bulunduğumuz vaziyet sarfedilecek tek santimin ne kadar dikkat, itina ve kıskançlıkla sarfedilmesi lâzım geldiğini hepimize anlattı. Parayı artırmayı düşünmeden evel elimizdeki para ve vesaitten azami istifadeyi temin etmemiz bizim için yepyeni ve benim kanaatimce çok geniş varidat menbaıdır. İstatistikler bana gösterdi ki bazı mıntakalarda bir muallim başına bazan 33 hatta 28 talebe isabet etmektedir. Bir çok memleketlerde bu miktarın 60 a hatta 70 e çıktığını düşünürsek ne büyük israf için-

de olduğumuzu hemen görürüz.

Muallimden tasarruf:

Sınıfların mevcudu elliyi bulmadığı halde birkaç mektebi bulunan kasabalarda talebeyi elliler kişilik sınıflarda teksif edecek ve diğer sınıfları kapayacaksınız. Elde kalan muallimi de nerede elli talebe varsa oraya göndereceksiniz. Gelecek seneki istatistiklerde bu ciheti bilhassa ayrı bir itina ile tetkik edeceğim. Köylerimiz aynı kaideye tabi tutulamaz. Ancak orada da elde mevcut muallim ve paramızı evvelâ çocuğu ve sakinleri çok olan köylere tahsis edeceğiz. Fakat mektebini yapan köye bu kaidenin haricinde de muallim göndermekten imtina etmiyeceğiz.

Yarım gün mektebine verilecek ehemmiyet:

Yarım gün mektebine ehemmiyet vermek, bir mektebi iki mektebi iki mektep haline sokmak bu suretle tasarruf edilecek muallimleri, muallimi olmıyan yerlere göndermek, seyyar muallimler teşkilatını takviye etmek hakkında gelecek sene hakikate istinat eden tetkik ve teklifinizi beklerim.

Vilâyet bütçelerinde köy maarifine tahsis olunacak para:

Vilâyet bütçesinde her sene muayyen bir kısım vâridtın köy mektepleri inşaatına ve köy muallimleri tahsisatına hasredilmesini gelecek sene temin edeceğinize kaniim. Vekâlet buhususta vilâyetlerdeki mümessilleri olan valilere daha şimdiden bu yolda tebligatta bulunacaktır.

Mektep inşaatı:

Mektep inşaatı hususunda menabii bol olmıyan fakat azmi ve tedbiri çok olan memleketler gibi hareket edeceğiz.

Mektep inşaatında azamî tasarruf:

Bir yerin mektep binası o memleketin istikbaline verdiği ehemmiyetin abidesidir. Bunun her binadan güzel olması, ayrı bir itinaya mevzu olması elbette arzu edilir. Ancak bu arzu önünde esası kaybetmeyiz. Üç sene sonra, beş sene sonra yapılabilecek çok mükemmel bina içinde çocuklarımızı okutacağımıza üç seneyi geçirmeden onları kerpiç binada dahi olsa okutmak lâzım geldiğini unutmalıyım. Köylerde mektep binası için müşkülpesent olmalıyım. Hiç okumıyarak yetişecek vatandaş-

lardan hatta köy içinde bile olsa okuyup yetişecek vatandaşları tercih edelim.

Mektep inşaatın israftan tevakkı 60,000 70,000 bin liraya hattâ 45,000 liraya yapılacak ilk mektep binalarını hoş göremem. Bugün gördüğümüz kerpiç binalarının ömrü unutmıyalım ki aşağı yukarı 30 senedir.

İlk mekteplerdeki gayemiz:

İlk mekteplerimizde istihdaf ettiğimiz gaye iyi vatandaş, iyi insan, iyi müstahsil, bulunduğ yere merbut adamlar yetiştirmektir.

Cümhuriyette lâayık ahlâk:

Cümhuriyet rejiminin mekteplerimiz de tatbikine en yüksek itina ile azmettiği lâayık ahlâk meselesi bilhassa Maarif Emini arkadaşlarımızın, ilk tedrisat müfettişlerinin daimî takip ve teyakkuza mühtaçtır.

Genç muallimlerimizin faaliyetleri:

Genç, malûmatlı, şuurlu kalpleri heyecan ve iman dolu ilk muallim arkadaşlarımızın bu husustaki gayret ve faaliyetlerini yakından diliyorum. Çocuklarımıza akla ve vicdana müstenit faziletler telkin etmek bunları his ve itiyat haline getirmek eyiyi, güzeli, doğru-

yu, dürüstüyi, vazife severliği her şeyin üzerinde sevdirmek, bu güzel vatanın dünya üzerinde en güzel yer olduğunu oturduğu yerin vatanın her yeri kadar en güzel parçası olduğunu ona anlatmak büyük dahimizin hitabını bu taze ruhlar da daima yaşıyan ideal haline koymak bahtiyarlığı genç muallimlerimize mevdudur.

Muallim fazilet nümunesi olmalıdır:

Muallimlerimiz mektep haricindeki vaziyet ve hareketlerle de halka ve çocuklara fazilet nümunesi olmalıdırlar. Telkin ettikleri prensipleri evvela kendileri bütün icabata ruhlarında yaşatmalı ve tatbik etmelidirler.

Genç muallim hanımlarımız ağırbaşlılıkları zarafeti çok daha güzel hazm ve temsil eden sadeliklerle bulundukları muhitin kadınlığına hakiki zevk aşılmalıdır.

Mektep binasından azamî istifade:

Türkiyede mektepler çocukların azat vaktinden sonra dahi kapatılamaz. Binaların bu ihmali de bizim için çok büyük israftır. İlk mektep binası nehari her hangi bir mektep binası gibi mutlaka gece ya-

rılarına kadar daima dıup boşalmalı, çocukların ebeveynleri, o yerin her nevi halkı o mektebin sıralarında muayyen veya gayri muayyen saatlarda herhangi bir muallimimizin, herhangi bir memleket münevvininin bildiklerini tatlı tatlı dinlemeli zevk almalıdırlar.

Müneverlerden istifade:

Memlekette geçen bir doktoru, bir mühendisi, bir ilim adamını, gördüklerini söyleyebilecek bir seyyahı buraya uğratmadan bildiklerini halka dinletmeden geçirtmeyiz.

Halka tecrübelerini anlatacak, bilgilerini söyleyecek tüccar, memur, esnaf mekteplerimizde daima hazır bir kürsü bulmalıdır. Bunun haricinde mektebi kapanma saatinden halkın tabii uyku saatine kadar boş kalacak zamanları bizzat siz ve her nevi muallimler sıraya koydurarak doldurmalısınız. Dinleyiciler başlangıçta az olsa, beş kişi olsa hattâ hiç kimse bulunmasa bile cesaret kırılmamalıdır. Dinleyicinin az olması sebebinin bir taraftan aramak, dinleyiciyi celp için neler söylemek lâzım geldiğini araştırmak lâzımdır.

«arkası gelecek nushamızda»

Gustave Le Bon'dan:

Kısa hakikatlar

Eyi bir söz, ekseriya eyi bir mantıktan daha müesserdir.

Fazla hassasiyet, eyi düşünmeğe manidir.

İnsanların çok geniş bir ekseriyeti; hadiseleri, hakikat zannetlikleri hayallerin perdesi arkasından görürler.

Düşüncelerimiz, yaşadığımız senelerin kemmiyetine tabidir. Bu sebeptendir ki gençlikle ihtiyarlık pek az anlaşırlar.

Fikir hürriyeti ancak kitaplardadır. İnsan zamanının ve bilhassa muhitinin fikirlerine göre düşünür ve hareket eder.

Müşahede edilen hadisat; umumiyetle müşahede edenin zihni kabiliyetlerinin derecesine göre değişir.

Hissî hayat yerine akli hayatın ikamesi, insanları daha mesutmu edecek? Bundan şüphe edilebilir.

Fenni hakikatlar; ihtimal vusulü gayrı mümkün hakayıkı mutlakaya doğru yükselen bir inkişaf kademesi halindedir.

Bu günün en büyük müşkül-erinden biri de avamın arzularile iktisadî zaruretler arasındaki her

gün artan tazattır.

Siyasette, insanların geniş bir ekseriyeti, onları oynatan iplikleri görmeyen kuklalara benzetilebilir.

Siyasette hakikat ekseriya, hatadan daha az muknidir.

Bir hükümette, mümkün olabildiği kadar libralda olsa, daima bir miktar diktatorluk bulunur. mamafih onun kuvvetide yalnız bu miktara istinat eder.

Tıpta - mamafih siyasettede böyledir- hastalığın ilâçla mı yahut ilâç kullanıldığı halde kendi kendine mi geçtiğini tayin etmek güçtür.

Tarihin ağır hatalarından biri de aynı sebeplerin daima aynı neticeleri vereceğini zannetmesidir.

İtaat ettirmek için, insanlara o günkü şahsiyetlerine göre söz söylemek lâzımdır.

İktisadî zaruretler milletleri birbirine daha fazla yaklaştırıyor. fakat bu yaklaşımlar aynı zamanda onların zihniyet farklarını ve bu farkların neticesi olan ihtilâfları meydana çıkarıyor.

Fakirlik faaliyeti artırır, zenginlik ise uyutur.

Kemal Turan

« Fikirler »

neşriyatından

№ 3

Ailede Terbiye

IB U IL U G

Ad. Ferriere — M. Rahmi

BÜLÜĞ

Sekiz yaşından on iki yaşına kadar çocuk, inkişafının altın devresindedir: beden ve ruh, öz usare ile dolu olup, çiçek ve meyveleri hamildir. Bu çağda çocuğun düşündüğü şey yalnız terekkidir. Ufuklarda, rengin hülyalar teressüm etmeğe başlamıştır; ihtiraslar ucsuz bucaksızdır.

Bu esnada birden bire her şey çöküverir. Bir yorgunluktur başlar. Elde edilmiş en sağlam itiyatlar bile sarsılır. Gemiciler dilile: gemi, demiri çekiyor demir ise tutunamıyor Bu çağda insan bazan yükselir bazan alçalır, bazan yerinde duramaz bazan atılır. Şevk ve yes, zafer ve göz yaşlı buhranlar birbirini tevali edebilir. Bilhassa ruhun ahengini bozan bir istikrarsızlık, müphem bir endişe vardır: Bu, mürahaka buhranıdır.

Bu (nankör yaş) ın evsafını (S. Hall) (Mendouss) (Compayri) (Gaultier) tetkik ve tespit etmişler ve bu vak'aların hepsinin maddi ve manevi bir takım sebeplerden mütevellit olduğunu öne sürmüşlerdir. Öyle sanılıyor ki bunda maddi sebepler daha ziyade amildir. Çünkü bu çağda pek derin fizyolojik tahvüller vukua gelmektedir. Ebeveynin bilhassa manevi sebeplerle çok uğraşması lâzımdır.

(Çok uğraşmalıdırlar)deyorum.Çünkü mesele pek mühim ve güçtür.Meğer bülüğ, buhranından evel balığ, tedricen, kurtarılmış ola. Buhran: İtaatsızlık ve isyan ile tezahür eder. Vaziyetin vahametide şundandır: Bu esnada balığ, başkalarının idaresi altında hareket etmiyecek kadar, olgundur. Fakat kendini lâzım olduğu veçhile idare edemiyecek kadarda tecrübesiz ve gençtir. İfrat derece olan alınkanlığı ve şüpheciligi dolayisile her şeye güç itimat eder. Her ne kadar itimadın kendisini bir çok teşevvüşlerden ve şüphelerden kurtaracağını bilse de...

Bundan başka, kendine ve kaprislerine sahip olmuş olan

çocukta bile huydaki istikrarsızlık, bûluğ u müteakip, bir çok sürçmeler husule getirir, ve en ziyade bağlanılan bir ideale karşı bile, gerek huysuzluk ve gerek sair sebeplerle, sadık kalınamıyan anlar olur.

Ne yapmalı?— Evvelâ sebepleri bilmek. Sonra sıhhata dikkat. Daha sonra sabretmek. Bu üç noktayı izah edelim.

1 — Sebepler. (Mektep yaşı esnasında büyüme) kitabında Doktor (P. Godin) bu mevzua dair pek doğru söylüyor:

« Bu istikrarsızlığın doğru veya yanlış tefsiri, çocuğun hal ve istikbali üzerine en mühim tesirler icra edebilir. Ben öyle mektepliler gördüm ki bu çağda, ızdıraplı sıkıntıları yüzünden cezaya düçar olmuşlardır Bunlar müztarip idiler. Fakat ızdıraplarını bilen yoktu. Taze iradelerinin cehtine rağmen ızdırap veren azalarının yerini değiştirme ihtiyacına hakim olamıyorlardı. Kımıldanup dorma, hareket - ki sınıfta bittabi sevilmez - hatta iyi talebelerde bile başka sebeplere atfolunur. Böyle olan iyi talebeye, (bunlarda bozulmak üzere) denilir.

Bütün bunlardan çocuk şu hükmü verir: Verilen ceza, haksızdır. »

Kemiklerin tulânî büyümesile asabi ensacın uzamasının münavebe halinde olduğunu Doktor Godin inceden inceye izah ediyor. Bu iki hadise, aynı zamanda birlikte değil, bir kaç hafta veya bir kaç ay bir aralık ile vukua gelmektedir.

« Misal olmak üzere, bu fasıllı büyümenin âmudu fıkari ile onun muhtevi olduğu Muhuşevki üzerine olan tesirini alalım.

Boy uzıyor. Aynı zamanda asabi ensaç, merkezler, bundan çıkan asap, sempatii kebir elyafı nemaca bir tenakusa uğrarlar. O surette ki az nemaya mühtaç olan muhüşevki bile, amudu fıkari ile hususî münasebette bulunmasından, o az nemayı tahakkuk ettiremez. Muhuşeykinin dımağ kısmı, bu hadise dolaşisile, kısalmış olocağından dımağı asılır ve bundan asabiyet alâymı meydana alır.»

Her kesin derinliklerinde kalmış bir türlü deliliği vardır, denilir. Alelade zamanlarda bu delilik meydana urmaz. Ancak asabi zamanlarında nişan verir. Doktor Godinin gösterdiği

veçhile muhüşevki nin dımağı asılması, bu zararı husule getiriyor. ve her balığ, kendi naturasına göre, her hangi bir asabi teşevvüş arzeder. Bu teşevvüşün ifrat derecesi, onun deliliğinin hususiyetini gösterir. Bu hadiseye, birde henüz mahiyeti eyi bilinmiyen deruni ifrazat münzam olur ve bu hal, çocuğu, genç erkek veya genç kız haline sokar. Erkeklerde sesin kalınlaşması ve sakalların çıkması, harici alâmetleridir. Mürhaka zamanında tebarüz eden cinsi hayat tezahürleri daha derin olanlardır. Deruni ifrazatın ve bizzat mürhaka çağının zekâ, his ve ahlâk üzerine olan fena tesirleri bu (nankör yaş) ı temyiz eden teşevvüşlerin heyeti mecmuasını teşkil eder.

Bununla beraber bütün bunlardan korkmıyalım. Dert, dermansız değildir. Tabiat, hiç olmazsa büyük bir ekseriyetten yapılamıyacak şey istemez.

*
* *

2 — Sebepleri öğrendik. Bu sebepler, değişmez. Şimdi tesirlerini nasıl izale edebileceğimizi düşünelim. bu, bizi izah etmek istediğimiz ikinci noktaya götürür: Hıfzıssıhhaya dikkat etmek...

Müstesna ahval ve doktorun tavsiyesi olmadıkçe fena tesir eden ilâçlardan ve tahrik eden şeylerden çekinmek lâzımdır. Hatta kahve ve çay bile—ki zararı yoktur, denilerek farkına varılmaksızın sui istimal ediliyor— yalnız müstesna zamanlarda içilmelidir. Ancak böyle oluncadır ki çay ve kahvenin eyi tesiri görülebilir. Çünkü uzviyet, her hangi bir muharrike alışınca, beklenen tesir elde edilebilmek için, sonra, gittikçe daha çok veya daha kuvvet'i ister. Bu öyle fena bir şeydir ki büyüyünce onu alkolizme, afyonculuğa veya sinirliliğe sevkeder. Zira o, her hangi bir tahriksiz yaşayamıyacağım sanır, ilidali aşırması ile nihayet cümlei asabiyesini bozar. ve enerjisini, nefsine kontrol kuvvetini kaybeder. E... insan bu noktaya düşünce de artık son günlerin başlangıcı demektir.

Bu halde hiç bir muharrik, hiç bir ilâç almamalıdır. Yalnız hıfzıssıhhaya çok dikkat etmelidir: Umumi hıfzıssıhha ile cinsi terbiye namı verilebi ecek hususi hıfzıssıhhaya...

Umumi vesayadan birisi şudur: Bûluğ buhranı devam ettiği

müddetçe gerek spordan gerek zihni çalışmadan mütevellit (pek fazla yorgunluk - Surmenage) dan korunmak lâzımdır. Buhran sebebiyle esasen yorgun olan cümle asabiyeyi bir kat daha yormaktan sakınmalıdır. Bu yaşta az vazife vermek ve ayakta fazla bulundurmamak lâzım olduğunu mektep ve san'at-haneler anlamalıdır. Buna intizaren şimdilik ebeveyn, imkânı varsa, muallimlere ve ustalara bunu hatırlatmalıdır. Eğer bedeni terbiye kâfi gelmiyorsa ebeveyn, muallim ve ustalara bunuda hatırlatmalıdır. Çünkü terbiyei bedeniye, cümle asabiyeyi yormıyacak miktar, bülüğ çağı da vukua gelecek tehlikelere karşı en müessir ilaştır. Sade, sıhhi, iyi bol gıda. Gice ve gündüz bol açık hava hayatı. Pek yumuşak olmıyan bir yatak. Az örtü. Meşakkatlara alışma, sabahleyin erken kalkmak terbiyei bedeniye. Maharet oyunları. Futbol, ski, patinaj, dağlarda gezme, hava bozukluklarına soğuga, kara, yağmura ehemmiyet vermemek, ve bilhassa marangozluk, çömlekcilik, mücellitlik, oymacılık, çilengerlik, bağcıvanlık, mutbahta ve ev işlerinde çalışmak: İşte bunların hepsi kız ve erkekleri her türlü hastalıklardan koruyacak en iyi vasıtalar. Esasen bülüğ çağında uzviyet, hastalıklara pek iyi mukavemet eder. Bunun için dirki bu çağda meselâ biraz alkolün tesiri görülmez ve bu çağda alınan alkolün zararı ancak yirmi beş otuz yaşlarına doğru görülür. Lâkin artık pek geç kalınmıştır. Bülüğ devrinde veya daha evvel yapılan hatalar, dımağda bir daha hiç silinemez nakışlar bırakıyor. Bunu mürebbiler, ana babalar, ve baliğlerin kendileride pek iyi bilmelidirler. Çünkü artık kendileri de bunu anlayabilecek çağdadırlar.

* *

Şimdi birazda cinsi terbiyeden bahsetmek lâzım. Bu mevzu pek naziktir. Sade ve açık bir surette izah edilmelidir. (1) Ben pek muhtasarca temas edeceğim. Çünkü bunun ehemmiyetini, umumî tekniğine ait teferruatını, çarpılacak kayaları, insanına

(1) « Tenasülî meseleleri mütalaa ve zührevî hastalıklara karşı mücadele » cemiyetinin pedagoji komisyonu [Première Education Sexuelle] adında pek güzel bir risale neşretmiştir. Lozanda on santime satılmaktadır.

Daha yaşlı gençler için de Doktor (Chable)nin: «Edu. sexuelle et les maladies Vénériennes » eseri vardır.

göre takip edilecek usulleri izah edebilmek için koca bir cilt lâzımdır. Bu meselede ana ve babalara kulağuzluk edecek şey: Hadstir. Cinsî terbiye; maharet ve (yerine göre hareket) isteyen bir iştir. Çocuğunuzun hayatını günü gününe anlamış olmanızı müstelzimdir. Bunun içindir ki bu iş - pek mühim ve neticesi itibarile pek muazzam ve aynı zamanda aşk ve hılkatin en derin ve yüksek sırrına taalluk etmekle - muallim, din adamı veya tabip tarafından değil, ebeveyn tarafından deruhte edilmelidir. Onlar, sizin çocuğunuzun kat'iyen sizin kadar tanımazlar. Arada bulunması lâzım gelen samimiyet, çocukla onlar arasında kâfi derecede yoktur veya varsada müstesnadır. Onların müdahalesi, fena bir zamana tesadüf edebilir ve alınması lâzım gelen netice elde edilemez.

Bu işi, çocuk, ne arkadaşlarından; nede resmi bir mevkie sahip bir başkasından değil; en münasip bir zamanda ebeveyninden öğrenmelidir. Genévli Madam (Hoffman) dahi bu fikir-dedir. (Analar kitabı) eserinde şöyle der:

«Buna dair çocuk, size bir şey sorunca, cevabını veriniz. ve ona anlatınız ki bazı meseleler pek ciddidir. ve aile sırrı mesabesinde, Çocuk, bu inceliği, mürebbiyi hayrete düşürecek bir surette sezer.»

Bu mesuliyeti yüklenmeğe cesaret edemiyecek ebeveyne, kalbi asalet ve muhabbet ile dolu, doktor bir hanımın (Bern) li Madam (Picczynska) nın kitabını tavsiye ederim. Bu eser analara hitap etmektedir. Çoğalmanın nebatlarda, böceklerde, küçük hayvanlarda ne suretle olduğunu ilim ve hayret göziyle göstererek bunun tamamen tabii olduğunu çocuğa sezdiriyor.

On iki yaşında, hatta bir az daha evelce bile, insanların nasıl çoğaldığını çocuk sorarsa, ekserisine cevaplar verilebilir. Meselenin marazi hadiselerine dair olanlarına ise on altı on yedi yaşlarında cevap verilebilir. [*]

Bülüğ çağının teessürî hayatı başlamadan çocuğun bu baptaki tecessüsü tatmin edilmek, mesele büyük ve güzel meseleler derecesine yükseldirmek, ve hürmet ve hayret ile izah edilmek

(*) Dr. Auguste Foril:

«La Question sexuelle» Bu kitap cinsi terbiyeye dair pek mühim esaslar, havidir.

suretile hareket edilirse geminin batmasını mucip olabilecek bin kayadan korunmuş oluruz. Nefis üzerine, hayat üzerine bir muvaffakiyet elde edilmiş olur.

Bu suretle hareket edilince bülüğ teşevvüşleri esnasında iş kolaylaşmış olur.

Bu teşevvüşler neticesinde olgunlaşacağı gence izah edilir. Teşevvüşler vukua gelmezden evvel bunların mahiyeti hakkında ona malûmat verilmelidir. Ta ki bu teşevvüşlerden korkmasın veya körcesine bir şey yapmasın. Balığe anladılmalıdır ki kelimenin tam manasile insanın mütemayiz vasfı (nefsine sahip olmak)tır. ve bundan sonra kendini kurtaracak yegâne şey budur. Kendisinin halde ve istikbalde sıhhatının ve melekelerinin temamiyetinin zamini işte bu (nefsine sahip olmak)tır. İstikbalde bir zevç, bir baba olmak saadeti, veya bir zevce ve anne olmak saadeti bu temamiyete bağlıdır.

Münasebette bulunduğu içtimai muhitin, kendi seciyesi üzerine mühim tesiri olacağını da gence anlatmalıdır. Eyi arkadaş seçmenin şen ve sıhhi bir hayat yaşatacak bir cemiyet meselâ izciliğe girmenin ehemmiyeti anladılmalıdır. Fena arkadaşların kendi mazisi ve istikbali üzerine olacak tesirini, ve bundan ebeveyninin duyacağı teessürü izah etmelidir.

Bunların hepsi o zamana kadar aldığı terbiyeye, aile seviyesine tabidir. Bunlar hiç ise, bu saydıklarımın da hiç kıymeti olmaz. Fakat çocuğunuzun selâmet ve saadeti mevzu bahis olunca hiç bir cihetten çekinmemek icap eder. Çünkü şimdiye kadar bütün kalp ve kafanızı bu işe vermişsinizdir.

*
**

13—18 yaş arasında bazan er, bazen geç vukua gelen ve iki sene süren mürahaka ve bülüğ teşevvüşleri esnasında ana baba olmak sıfatile vazifeniz: bu teşevvüşlerin sebebini bilmek ve maddi manevi hıfzıssahasına dikkat etmektir.

Buna bir tavsiye daha ilâve edeceğim: Sabır. Çocuklarının sabırsızlığı, şiddet ve hiddeti, cesaretsizliği karşısında ebeveynin sabretmesi. Soğuma alâmetleri karşısında kezalik sabır..

Bu çağda bir çok analar: «Benim çocuk bam başka bir şey oldu; adeta tanımıyorum. Sanki benim çocuğum değil. Büsbütün

değişti. Beni evelki gibi sevmiyor. Hiç bizi düşünmeden kendi istediği gibi bir hayat sürüyor.» derler

Bunların hepsi doğrudur. Fakat tabiatın kanunu böyledir. Buna hayret etmemelidir. Olduğu gibi kabul ve sabır etmelidir.

Ey ebeveyn: Bu vaziyet karşısında yese düşüp ona (nankör) dimeyiniz. Çocuğunuz, bir müddet sonra, yine size dönecek ve sizi sevecektir. Büyük, olgun, kuvvetli bir insan olarak yine size gelecektir. Onun buhranından mütevellit sebatsızlığı karşısında sizin sebatınız, onun hiddeti karşısında sizin sükûnet ve mülâyemetiniz, onun muvakkat muhakemesizliği karşısında sizin sağlam muhakemeniz, ile mütenasip olarak o, size karşı derin bir muhabbet saklıyacaktır. Hatta zahiren bunun aksi görünse bile..

16—18 yaşlarına doğru, yeniden size döndüğü esnada, onda daha geniş, daha kuvvetli, daha olgun, daha şen bir şahsiyet göreceksiniz.

Küçüklüğünde siz onu himaye ediyordunuz. Şimdi onda sizi himaye etmek hissi doğmuştur. Bunu, ikinizden biriniz hasta veya zayıf düşünce veya ihtiyarlayınca görürsünüz. Bundan sonra roller değişmiştir. Dün pek küçüktü, siz elinden tutuyordunuz. Yarın siz onun omuzlarına dayanacaksınız. O, sizin ömrünüz akşamının desteği olacaktır.

*
**

Çocukları orta tahsilde veya her hangi bir çıraklıkta bulunan ebeveynin bir vazifesi daha vardır. San'at ve ahlâkî hayat.

İtiraf etmek lâzımdır ki mektep, henüz (güzel) ve (eyi) ile kâfi derece uğraşmıyor. Hafızaları taze olan küçük çocuklara vakti gelmeden mücerret şeyler muhakeme ettirmeğe çalışıyor. Kâinatın sırları ile alâkadar olan büyük çocuklarında hafızasına yükleniyor. Saatlerce hareketsiz tutuyor. Programında güzel san'atlara ve ahlâkî hayata dair yer yok.

Bu bapta ebeveyn birliklerinin salahiyettar zatlardan ilham alarak Maarif mes'ulleri üzerine tesir icra etmelerine intizaren

çocuğunuzla meşgul muallimle şahsi surette tanışarak çareler bulmak mümkündür.

Muallim ile ebeveynin anlaşmasından çocuk pek çok şeyler kazanır: Hıfzıssıhhaya mugayir hareketlerin çoğundan korunulabilir; talebesini ve yaşadığı evi iyi tanımak sayesinde muallim, hareketlerini bu şartlara intibak ettirir; fazla yükletmez.

Birbirlerine karşıdan karşıya bakmaktan, birbirlerini karşılıklı tenkit etmekten ise ebeveyn ile muallimlerin el ele verip çalışmaları icap eder. Muallimler, ailelerin şeraiti hayatıyesini nazarı itibare alır. Ailelerde, mekteple alâkadar olur, çocuklarının mektebe devamına itina ederler, çocukların evdeki mütalaa-lariyle alâkadar olur, icabında yardım ederler. Mektepte derslerde mevzu bahsolmuş büyük mevzuları evde aile masasında konuşmak kâfi gelir. Bu suretle çocuk anlarki hayatla münasebeti yok gibi görünen bu mevzuların hayatta yeri varmış. Bu gün mektebi, hayatıan ayıran divar budur.

Sizin bu mevzularla alâkadar olduğunuzu görünce, mektepte söylenen ve yapılan şeylerin hepsi çocuk nazarında bım başka bir şey olur. Bunlarla daha yakından alâka duyar.

Mektep ile aile arasındaki bu temasın ahlâki tesiri de olur. Eğer çocuğunuzun evde hisleri incelmış ise, mektepte belki mevcut yüksek perdeden söylemeden kendisini korumakla kalmaz. Evden mektebe, lisan nezaketi götürür.

Ebeveyn — Muallimler temasının birde müşkülât çıkaracak noktasına temas etmek isterim: İki taraftan biri (aklıselim) de, (adalet hissi) nde (muhakeme) tarzında diğer tarafa meydan okursa buna düşmemek için her şeye katlanmalıdır. Çünkü bundan en mühim zarar görecekt olan çocuktur. Eğer muallimden bir hata sadır olmuş ise - tesanüde riayet edeceğim diye muallimden tarafa olmak doğru değildir Zira çocukların berrak vicdanları üzerinde fena tesir yapar ve ebeveyne karşı çocuğun muhabbet ve itimadı azalır.

Ev, bir balığın daima bir melcei; fırtınalı günlerinin sakin bir limanı, hayat mücadelesindeki yorgunluklarını müteakip ılık bir yuvası olmalıdır.

Büyük dünya; mücadele ve cehtleri ile, insandan daima

yeni yeni intibaklar istiyor. Aile ocağı, kendisine küçüklükten beri intibak edilen kâinatın tek köşesidir. En emin istinat noktasıdır. İstikbal, karanlık ve tehditkâr görününce, aile ocağı, sabit bir mazidir. Kazanılması lâzım bütün zaferler için kalbe bu ocakta su verilir! insan çelikleşir.

*
**

Artık Büluğ buhranını atlattık. Kurunuvusta çekilip giderek yerine intibah devri doğar. İki senelik bir karma karış dumanlı (Kahos)dan sonra yol yine düzelir veya düzelmeğe yaklaşır. Şüphesiz bazan fırtınalar olur. Fakat artık yavaş yavaş müvazene teessüs eder.

Az çok bir anarşi devrinden sonra (mülâhazalı hürriyet) devresi eşiğine ayak basmış oluruz... Fakat yalnız eşiğine... Manevi hayat, bütün kuvvetiyle kaynamağa başlar. Bütün varlık ve fikir meseleleri hep birden onu işgal eder. Bu devir, dini, felsefi, ahlâki, içtimai inkişaf devridir. Yine bu esnadadır ki şimdiye kadar genç kızlardan uzak kalırken hatta haka retli nazarla bakarken şimdi artık başka nazarla bakar. Aile içinde kız ve erkek varsa kardaşlar artık birbirlerine karşı hakaretle muamele değil, müsamahakâr olurlar. Sonra bu müsamahayıda karşılıklı hürmet takip eder. Gençler, artık hizmete hazırdır ve şualeresktir. Eğer bir evde kız ve erkek kardeşler yok ise, çocukları muhtelit mekteplere göndermeleri ebeveyne tavsiye olunur. Bu mümkün değilse oyunlarda, işlerde, gezmelerde mukabil cins ile bulunmalarına müsaade edilmelidir. Kız ve erkek çocukların küçüktan itibaren beraber bulunarak mukabil cinsitanimak meselesi, izdivaç işinde, en mühimdir. Muhtelit terbiye sayesinde insan; romantizmden, mukabil cins hakkında kara cahillikten ve bazen vukua gelen yıkıcı bir yıldırım aşkından korunmuş olur. Eğer Büluğ çağını erkek delikanlı, hakkında hiç bir şey bilmeden geçirmiş ise bilahare kadına hürmet edebileceğini zannetmem.

Bir Fransız muharriri (*) bu hakikatı, bir şiir halesi içinde ifade etmiştir:

(*) P. H. Loyson. Les Deux Muses de l' Adolescent.
1912 Ahlak terbiyesi kongresına verilmiş rapor.

«Çocukluğun içinde gençlik teressüm etmeğe başlıyor. Ufukta bir mukaddeme ve çille devresidir görünüyor: Artık muhayyilesinde kadın fikri dolaşıyor. Dikkat edelim ki bu fikir, adi kapudan girmesin: Ferdin ve ırkın istikbali, bu şarta bu esasa bağlıdır.

Evvelâ, ilk mürebbisi (tabiat) onu terk etmesini tabiat, daima aranan bir aşk değildir? Çocuk: Tabiat ile kendi arasında bir tecazüp, bir ahenk, bir kaynaşma (Communion) his ediyordu. Şimdi ise tabiatla artık o cazibeyi o kaynaşmayı bulamaz. Daha toptan, daha yakın ve kendine daha ziyade benzeyen şey arar. Bununla beraber kaynamağa başlayan kalbi ilk yaralandığı zaman genç kendini yine mütebessim tabiatın kolları arasına atar.

Zira tabiat, kıyındadır; seni çağırıyor ve seviyor.

Ormanların gölgelerinde namütenahi hayaller kuran delikanlı, genç kızlar ile düşüp kalkmağa başlayınca da bu hayaller yine imtidat ve kat'iyet iktisap eder. Evelce tabiat onun için dağınık bir mabut idiyse şimdi kadın onun nazarında daha meşur bir mabuttur: Ona göre kâinatın bütün arzusu tek bir mevcut da temerküz eder. Zaruri olan bu romantizm devresi, normal bir insan için mutlaka geçilecek bir köprüdür. Bir erkek, delikanlılık çağında genç kızı tanımış olmalıdır. Kadını, hususî arzu zamanında tanımak pek geç kalınmış demektir. Pek aşağı bir şey arzu etmemek için pek yüksek bir şey istemeği öğrenmiş olmalıdır. Lâalettayin bir takım kadınlar arzusuna düşmemek ve dağılmamak için pek yüksek bir kadın ideali üstünde temerküz edebilmelidir. Sefahat mevzuları ile şiir kirletilmemelidir. Hiç kimse de sefahetten şiire yükselmez. Erkek delikanlıyı fahişelerden koruyacak, ancak asil ruhlu genç kızlardır.

Bu büyük hakikata riayet edilmezse erkek, kadını geç tanır, ve erkek, kadını kendini daha yukarı yükseltecek güzide bir destek gibi telakki etmezse o zaman onun nazarında kadın, bir eğlence vasıtasından başka bir şey olmaz. Maddî kuvvetler yenileştiği gibi gençliğin harareti, kanaatkâr ve afif aşkı ve genç-

likteki hassasiyetin bir daha ele geçmez tazeliğide öylece yenilecek sanır. Hayatının büyük bir dini olması lâzım gelen işe, hiç bir mukaddemesiz girişmiş olur.

*
**

16, 17, 18 Yaşlar delikanlı erkek ve kızlar için, hayatın büyük yollarının açıldığı günlerdir. Bu yollar, pek çoktur. Bunların hepsine veya pek çoğuna dalacaklardır Binaenaleyh bu günden itibaren, yarın koşacakları yollar için hazırlanmak mecburiyetindedirler. Bu günkü balıkların çoğu, yarın baba ve ana yani mürebbi olacaklardır; memleket ve dünya vatandaşı olacaklardır. İdare edecekleri bir bütçe, işleyecekleri bir iş olacaktır. Mensup bulunacakları bir içtimai tabaka olacaktır. Hayır cemiyetlerine ve saireye aza olacaklardır. Artist olacaklar da vardır. Bütün bu faaliyetlere hazırlanmak lâzımdır. Sondan başlayarak bunların üstünde kısaca duralım:

1 — Güzel san'atlar, bir lüküs değildir. En basit evlerde bile temizlik, intizam, güzellik olabilir. En meşhur eserlerin renkli kopyaları bir kaç frank mukabilinde elde edilebilir. Sanatta hayat bulmağı arayan ve bilenler, hayatlarına güzellik ve sanat katarlar.

2 — Bu gün her hangi bir cemiyete veya kulübe mensup olmayan kalmamıştır. Memleketin yükselmesine hizmet eden cemiyetlerden - jimnastik, musiki birlikleri, tabiatı muhafaza birliği, güneşten istifade birliği, çocukları koruma amaları veya diğer sakatları koruma birliği ve saire - birine girmek bu günün vazifesi hükmüne girmiştir. Vaktının bir kısmını veya çoğunu böyle cemiyetlerden birine hasretmeyen insan, milletin içinde tufeyliden başka bir şey değildir.

3 — İçtimai her hangi bir tabakaya mensup olmak itibarile iki türlü iş vardır:

Evvelâ: işin iç yüzile alâkadar olmıyan bir takım içtimai etiketlerden, kıyafet, moda ve saire gibi şeylerden serazat kalmağı bilmelidir. Bunları saymağa hacet yok. Herkes bilir. Fakat cesaret edenler pek azdır.

Saniyen: diğer içtimai tabakalarda ki kıymetli insanlara yardım elini uzatmak. Daha doğrusu sınıf ve kast zihniyetli olmamak: Ancak zekâ ve fitri kabiliyetleri ile insanların kıymetçe ayrılacağı zihniyetinde olmak. Tabii ve sade olmak; kısaca (nasılsa öyle olduğu gibi görünmek), gerek en mütevazî gerek en büyük insanlar karşısında serbest ve samimi olmak, pek çabuk elde edilemeyen, bir sanattır.

4 — Her erkek, ve kadınların da çoğu bir sanat bir iş sahibi olacaktır. Umumiyetle balığ bir işe başlamış bulunmaktadır. Yapacağı işi az çok bilir. Alâ. Fakat hangi işte daha iyi muvaffak olabileceğini, salâhiyetler insanlara tanışmalıdır. Bu gün (sanata girmekte kulağuzluk - Orientation professionnelle) idarehaneleri vardır. Büyük hizmetler etmişlerdir. Gencin istidatları tetkik olunuyor. Esasen evvelceden hangi san'atların ne gibi istidatlar istediği aranılıp bulunmuştur. İktisat noktai nazarındanda hangi işte daha çok kazanılacağı hangi sanatta işçilerin çok ve hangi sanatta çalışan el ve kafanın noksan olduğu la malûmdur. Bu bilgilerin ne kadar mühim olduğunu izaha hacet yok. Pek çok sanat sahipleri vardır ki başlangıçta bunlara baş vurmaması yüzünden işinde muvaffak olamamışlardır.

Bir memlekette böyle idarehaneler yok ise bu mevzua dair çıkan eserleri okumalıdır. Bu eserlerde yok ise şu esasları göz önünde tutmalıdır:

- 1 — İyi ve namuskârane bir kazanç temin eden bir sanat seçmek.
- 2 — Bu iş gayri sıhhi, veya kuvvetinin fevkinde olmasın.
- 3 — Bu sanatın kesatlık devreleri olmasın,
- 4 — İçtimai kıymeti olsun ve zekâyı çalıştırsın (*)
- 5 — Her ailenin tedvir ettiği bir bütçe vardır. Hayat vazifelerinin bu kısmını eda etmek bugün en güç bir şeydir. Binaenaleyh hiç bir kimse şunları bilmeksizin hayata girmemelidir:

1 — Eşyanın kıymeti: Kira, kömür, mekûlât, elbise

2 — Paranın kıymeti

(*) Spiller: (Training of the child) bu hususta kıymetli bir eserdir.

3 — Kooprasiyonların içtimai ve iktisadi faydaları

4 — Kazancından tasarruf

5 — Memleketin iktisadi menafîini temin edecek en esaslı banka muameleleri .

6 — Sigorta: Hayat, yangın, ihtiyarlık, kaza sigortaları.

Bunlar pek lâzım şeylerdir. Gençlere iyice öğretilmelidir.

6 — Memleketinin vatandaşı, dünya vatandaşı. Her fert, yirmi yirmi bir yaşlarında resmen vatandaş sayılır. Fakat medeni terbiye, çok evvel başlamak mecburiyetindedir. (Medeni terbiye) diyorum; (medeni malûmat) demeyorum. Çünkü (medeni ve vatanî malumat), bu günkü şekilde kâfi değildir. Bu bapta mekteplerde (self government) usulü tatbik edilmelidir. Tatbik edenler henüz azdır.

Babasının, Jan Jak Rus olan sözünü bilirsiniz: « Jan Jak vatanını sev! (*) » Jan Jak, babasının bu hitabını unutmadı. Bizde unutmayacağız. Vatanımızı bizde seveceğiz. Vatanının teşkilâtı esasiye kanununun, bilhassa medeni haklar kanununun ana hatlarını bilmek şüphesiz faydalıdır. Umumî ve devletler hukuku hakkında vukuf peyda ederek (Cemiyeti Akvam) ın hakiki demokrat milletler cemiyeti haline gelmesine, şuurlu bir surette çalışmak dahi keza pek faydalıdır. İnsanlar, dünyanın alt üst olmasını istemeyorsalr her yerde (şovenizm) yerine insanî geniş bir zihniyet kaim olmalıdır. Fakat vatanperverlik, insaniyet muhabbetinin temeli olabilmek için, har, canlı, aydın, ve sağlam olması lâzımdır. « Memleketinin işlerine ne derece his ve zekânı koyduğunu söyle. Bende sana, cihan işlerine ne mikdar iştirak edebileceğini söyleyeyim! »

7 — Ebeveynin terbiyesi yani gençleri ana baba olmağa hazırlamak: İnsaniyetin manevi terekkiisi temeli budur. Kubbenin anahtar taşıdır. Büyük insanlar, biz, kendimizi filhakika güç terbiye edebiliriz. Fakat evlenme çağında olan oğul veya kızlarımızın terbiyesi bizimki kadar güç değildir.

Fen mütalaasına bizden daha iyi hazırlanmışlardır. Zekâları, telkine daha açıktır. Delikanlılar şu eserleri okumalıdır:

(*) Bu ibare, Rusonun memleketi olan Genëve de, darülfünun civarında intihap sarayı cephesine hak edilmiştir. M. R.

(1) w. James'in (Terbiye müsahebeleri)

(2) Ltotzky'nin (Ruhun teşkili)

(3) J. Dewey'in (Mektep ve çocuk)

veyahut çocukluk üzerine çıkan son eserler.

Bu nevi eserleri mütalaa, bizim düştüğümüz hatalardan, bu günün genç ana babalarını kurtarır.

Bir çok memleketlerde ana baba olmağa namzet gençlerin veya genç ana babaların işine yarayacak surette nazari ve ameli terbiye kursları tesis edilmiştir. Bu pek eyi bir başlangıçtır. Bu bapta ki lâkaytlık, ve cehalet ile uğraşmak lâzım. Fakat tek tük olan bu kurslar kâfi değildir. Bütün mektepler, ikmal mektepleri ve millet mektepleri terbiye kursları açmalı çocuk yuvalarında ameli sitajlar olmalı. Bu işlerin başında salahiyyetler terbiyeciler bulunmalı. Ancak o zaman mesele hal edilmiş olacaktır. Yirmi yaşına gelen erkek ve kızların bir sene müddetle, bu iş için, (içtimai hizmet) altına alınmaları teklifi vardır. Fakat henüz o günlerden uzağız. O günlere intizaren ebeveyn, bu noksanı kendileri ikmal etmeli, ve terbiye ilmi ile alâkadar olmalıdırlar. Evlerini hakiki bir pedagoji ocağı yapmalıdırlar. Çocuklarının bu ocaktan alacakları nurda nesilden nesile dalgalanır gider. İşte en güzel bir an'anacılık..

Nankör devrenin bir çok müşküllerine rağmen bu bülüğ çağının en cazip ve bu devrede ebeveynin ehemmiyeti en yüksek olduğunu söylemekte haklı değilmiyim? Eğer onlar, oğullarını kızlarını: Mükemmel insan, manevi hayatça zengin, tabiat ve hayat ilimlerine meraklı olarak yetiştirmeye muvaffak olurlarsa bununla mağrur olabilirler. Bu eserleri, onların ihtiyarlık günlerinin şerefini teşkil edecektir.

SON

(1) Mütercimi Şekip Bey. (2) Türkçesi yoktur. (3) Tarafımızdan tercüme edilmiştir.